

Gazdasági válság és a komparatív előnyök törékenysége az EU-ban

Dr. Fertő Imre

Igazgató, tudományos tanácsadó

MKT vándorgyűlés, Kecskemét, 2016. szeptember 16.

Motiváció

- Tanulságok a kereskedelem tartósságáról szóló irodalomból
  - A kereskedelmi kapcsolatok döntően rövid életűek
    - Termék szintű adatok:
      - Besedeš-Prousa (2006ab) USA; Nitsch (2009) Németo.; Jaud et al. (2009) nagyobb ország csoport; Besedeš-Prusa (2011); Carrére-Strauss-Khan (2012) fejlődő országok, Fertő-Soós (2009) posztoszocialista országok
    - Vállalati adatok:
      - Görg et al (2012) magyar cégek, Cadot et al (2011) 4 afrikai ország

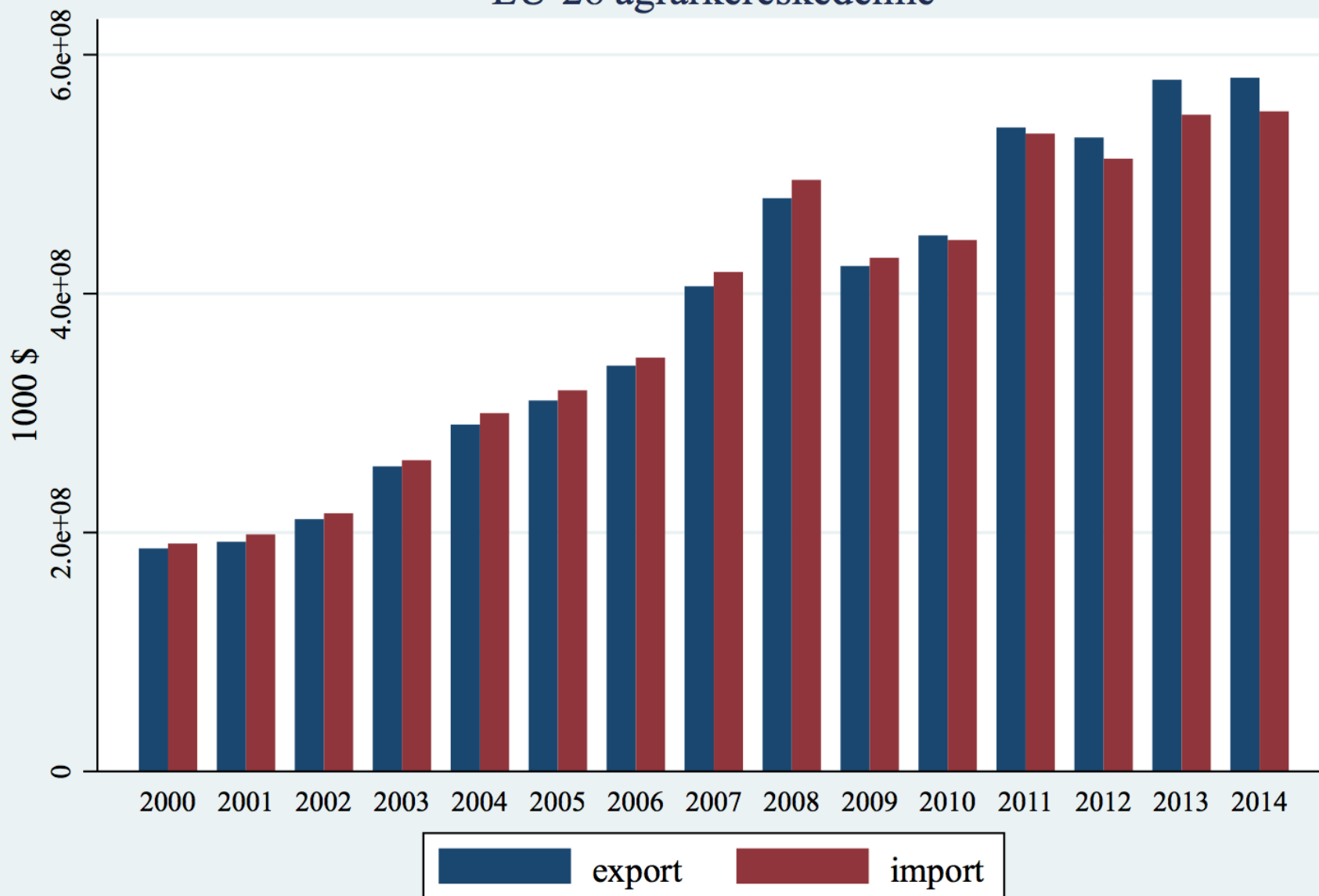
Motiváció folyt.

- A kereskedelmi kapcsolatok tartóssága függ a termék differenciáltságától, a differenciált termékek tovább „élnek”, mint a homogén termékek:
  - Besedeš-Prousa (2006ab), Fertő-Soós (2009) Besedeš et al (2015)
- A nagyobb kezdeti volumen a termék hosszabb életéhez kapcsolódik:
  - Besedeš (2008)
- Kereskedelempolitikai eszközök szerepe
  - kereskedelmi egyezmények, antidömping, kereskedelmi hitelek
    - Besedeš (2015), Besedeš-Nitsch (2013), Besedeš-Prusa (2012) Besedeš et al (2015) Muuls (2014),

Motiváció folyt.

- De mi van a komparatív előnyökkel?
- Tanulságok az eddigi irodalomból:
  - A komparatív előnyök is rövid életűek
    - Bojnec-Fertő (2008, 2012) KEE országok,
    - Bojnec-Fertő (2015) EU-27 országok
- Kérdés: hogy befolyásolja a gazdasági válság a komparatív előnyök élettartamát?

EU-28 agrárkereskedelme

Elméleti megfontolások, hipotézisek

- Vannak elméleti megfontolások a kereskedelem tartósságára, de nincsenek a komparatív előnyök élettartamára
- Vannak elméletek a komparatív előnyök dinamikájára
- Jobb híján átemelünk hipotéziseket a kereskedelem tartósságára vonatkozó modellekből
  - A komparatív előnyök megszűnése valószínűsége csökken, annak nagyságával és korával
  - A komparatív előnyök növekedésének valószínűsége csökken, annak nagyságával és korával
  - Plusz: a komparatív előnyök megszűnése valószínűsége nő a gazdasági válságot követően

A komparatív előnyök mérése

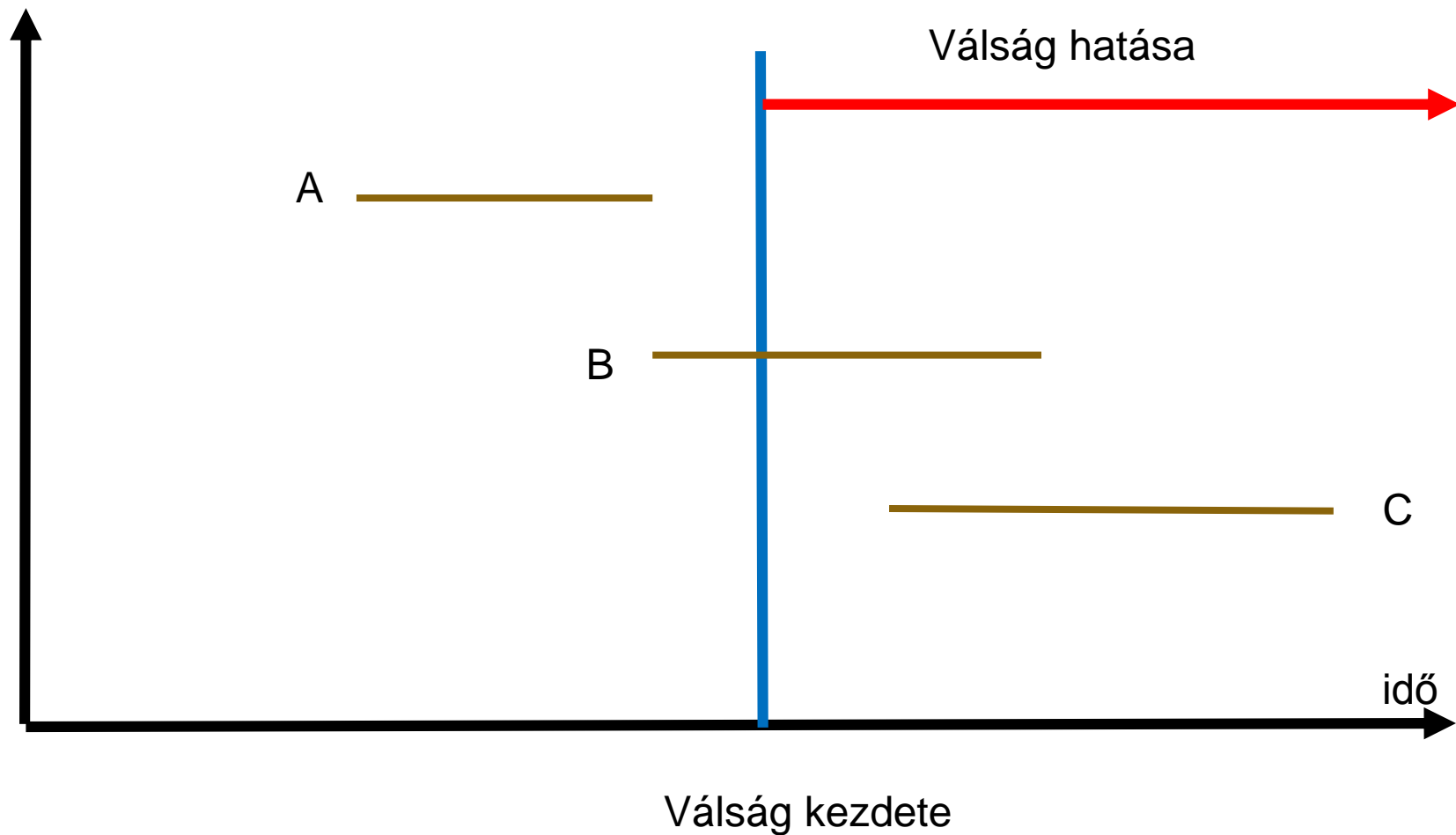
- $B = (X_{ij} / X_{it}) / (X_{nj} / X_{nt})$
  - (Balassa 1965)
- X export, i ország, j termék, t a termékek csoportja n országok csoportja (esetünkben a világpiac)
- $B > 1$ komparatív előny, $B < 1$ komparatív hátrány
- $RTA = (X_{ij} / X_{it}) / (X_{nj} / X_{nt}) - (M_{ij} / M_{it}) / (M_{nj} / M_{nt})$
  - (Vollrath 1991)
- M import
- $RTA > 0$ komparatív kereskedelmi előny, $RTA < 0$ komparatív kereskedelmi hátrány

A komparatív előnyök „életének” jellemzői

- A KE élete akkor kezdődik, ha KA nem élt t periódusban és legalább egyszer létezett $t + \Delta t$ periódusban
- A KE tartósságát, $s(t)$, azzal az idővel definiáljuk, ami eltelt az utolsó inaktív korszak óta
- A KE megjelenhet, eltűnhet a termékek között és időben, azaz lehet több „életük” is
- A KE három jellemzőjére koncentrálnak:
  - A KE index értéke az első évben,
  - A KE értékének növekedésére az aktív időszakban,
  - A KE megszűnésének kockázati rátájára

A gazdasági válság hatása a KE-kre

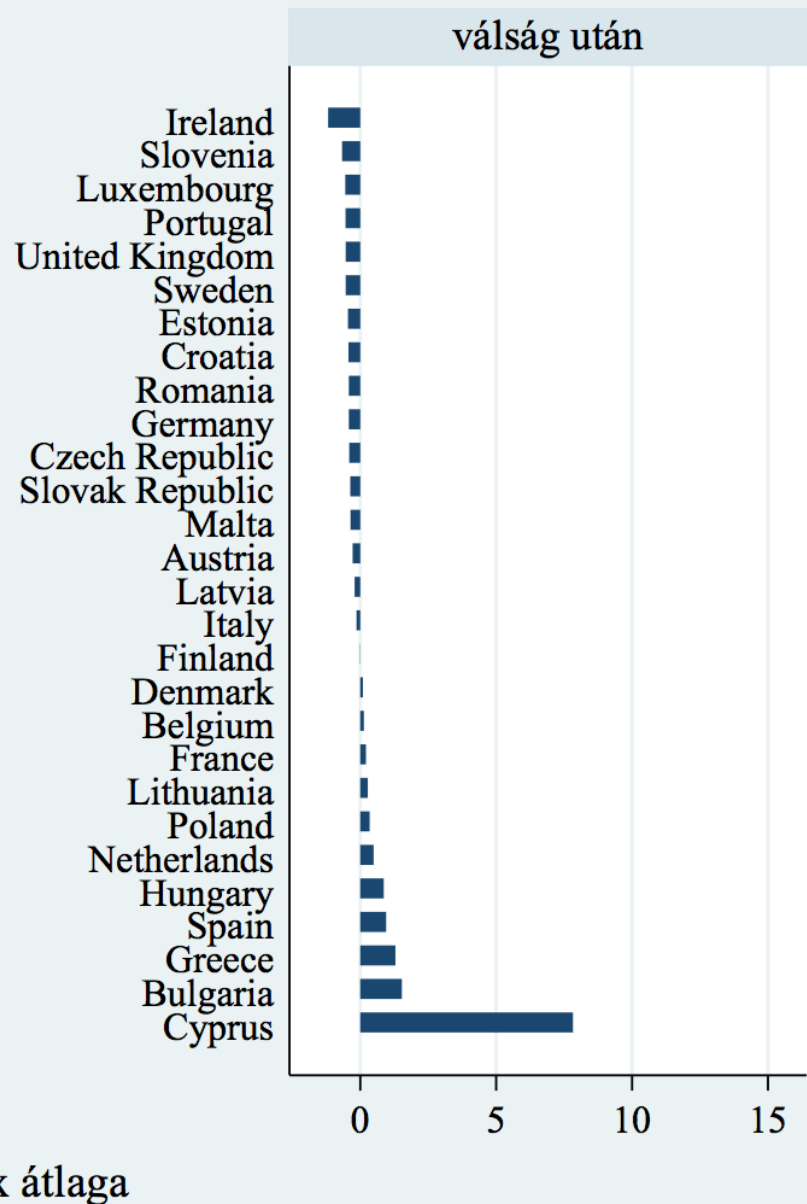
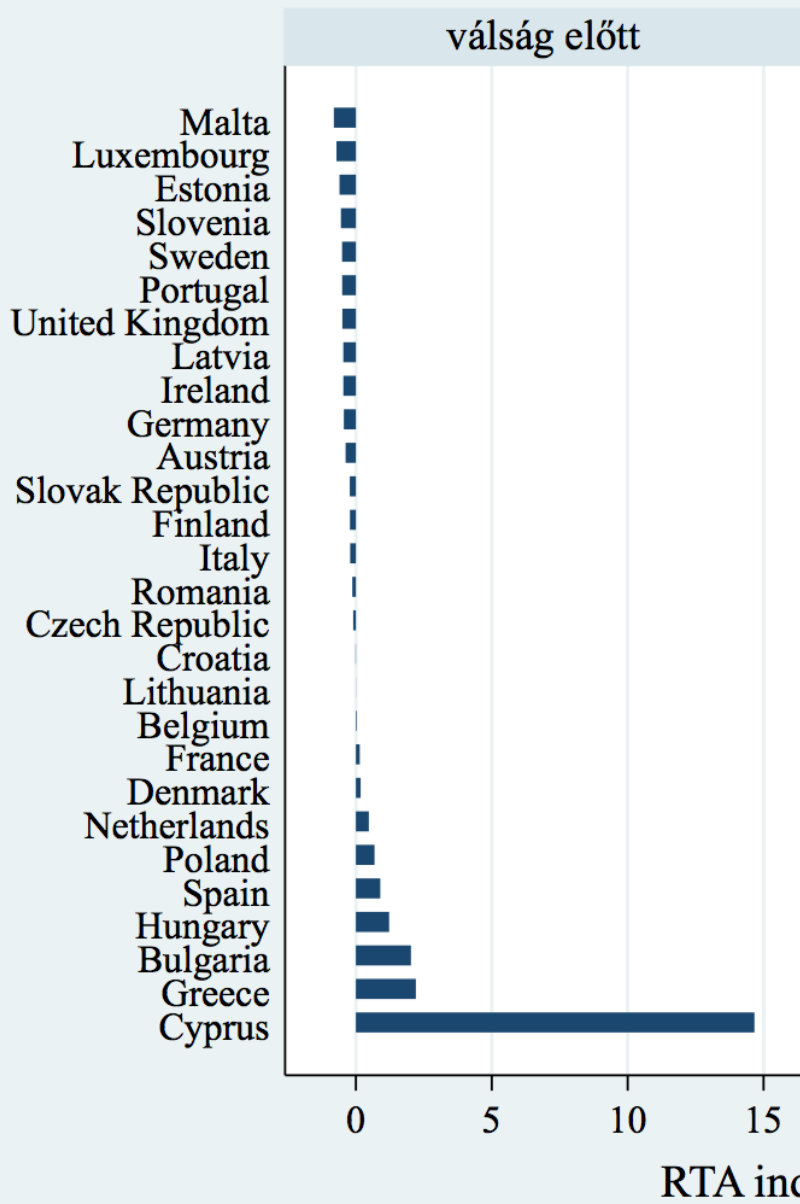

A gazdasági válság hatása a KE-kre

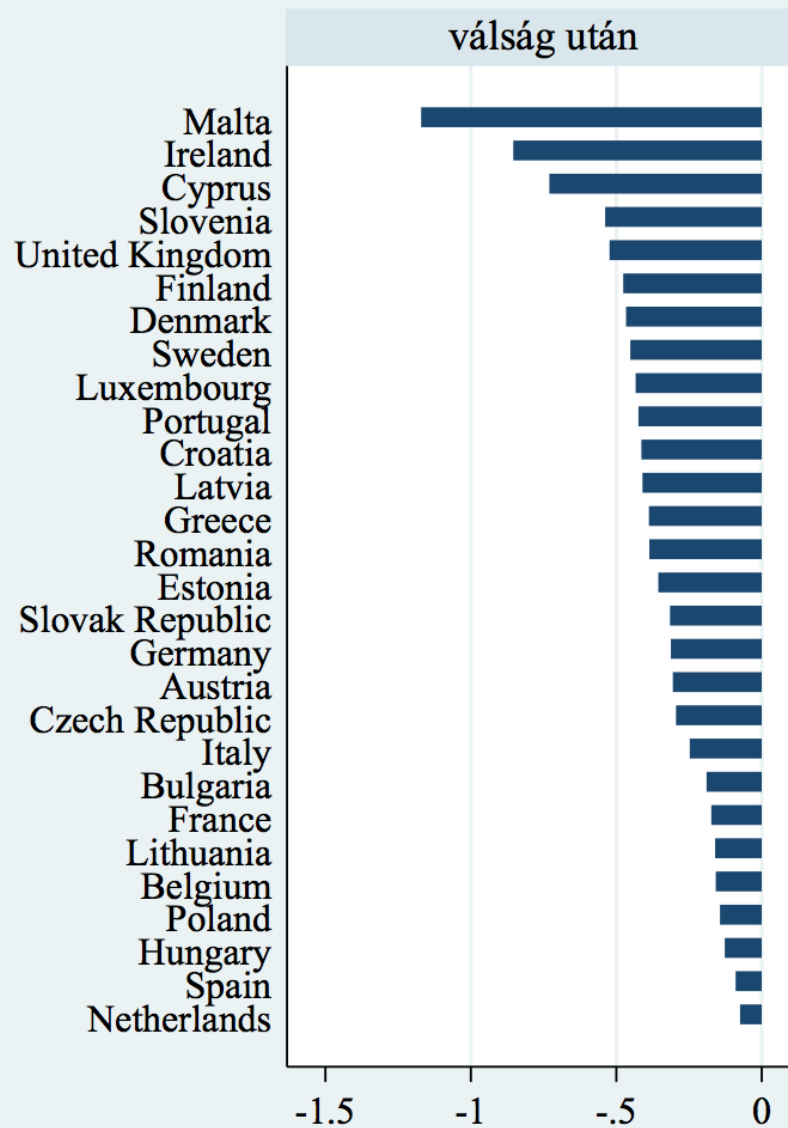
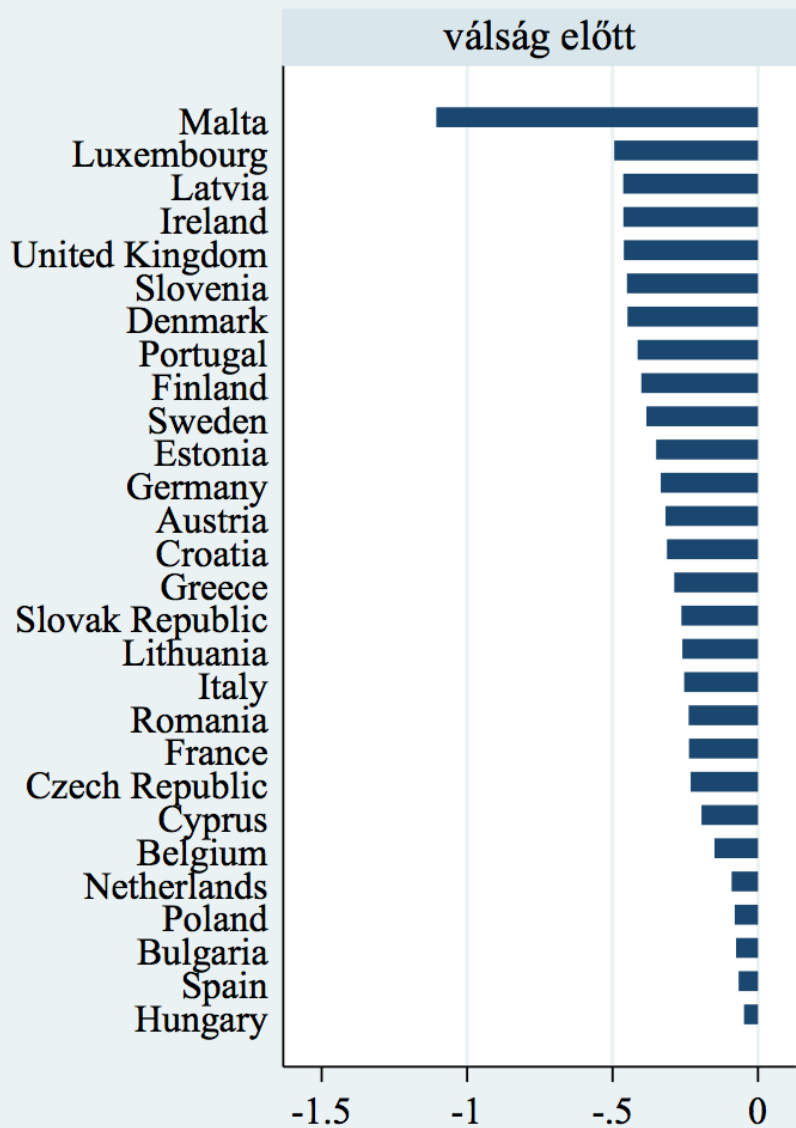
- KE amely a válság előtt létezett a válság hatására rövidebb életű lesz és lassabban nő
- KE amely a válság után jött létre hosszabb vagy rövidebb ideig él, de nagyobb növekedést mutat és tartósabb, mint azok, amelyek már a válság előtt is léteztek.
- Kétértelműség a válságnak a kezdeti nagyságra vonatkozó hatását illetően.
  - Magas termelékenységű cégek
  - Marginális cégek

Adatok

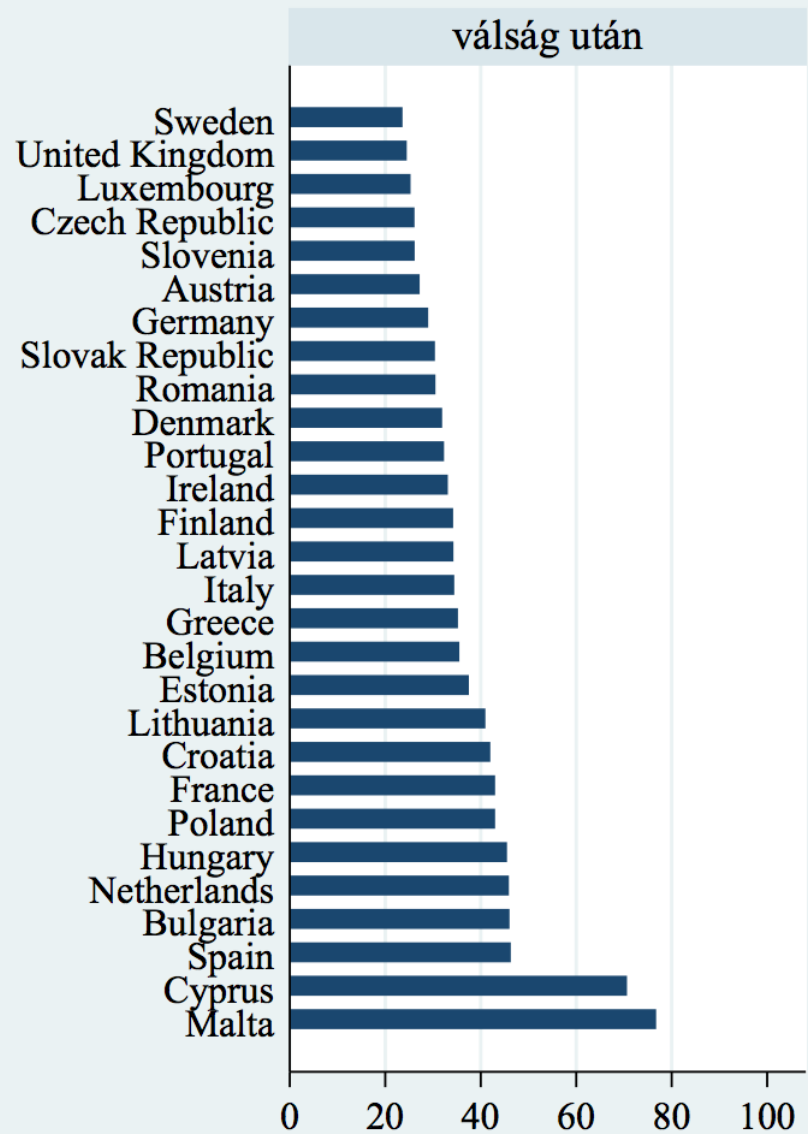
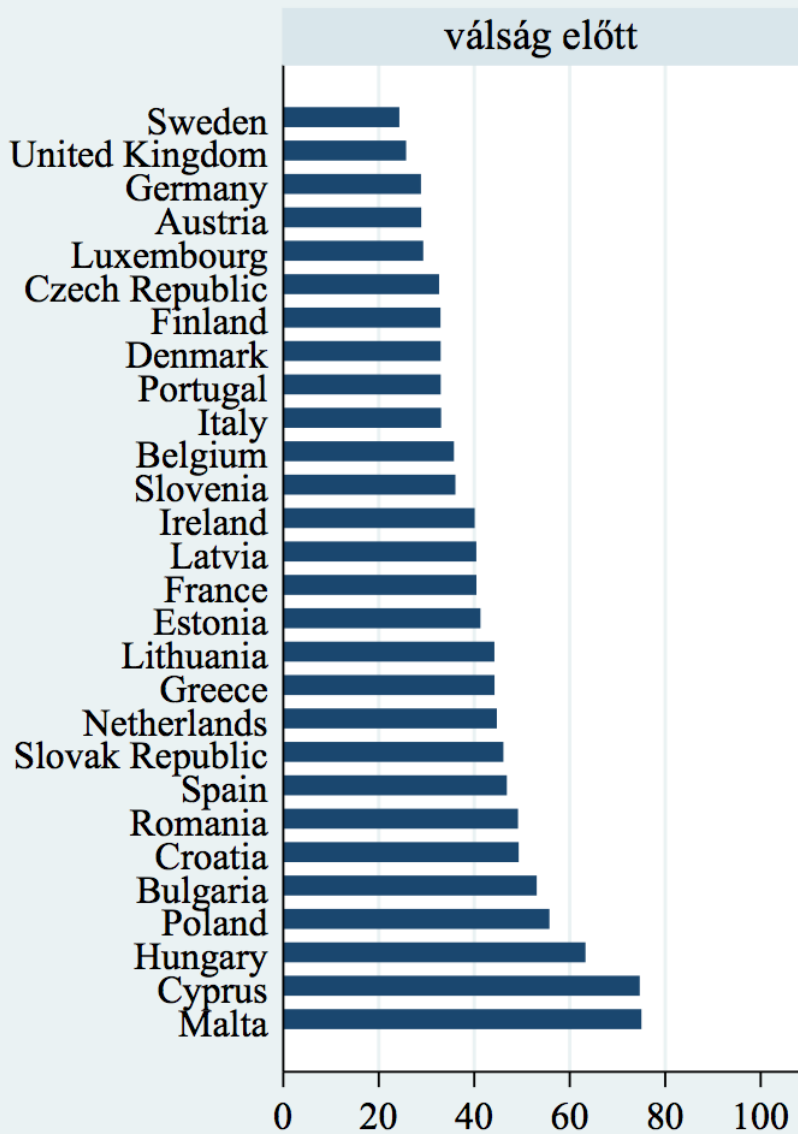
- UN Comtrade adatbázis
- 6-számjegyű Harmonized System (HS-6)
  - 789 termék csoport
- EU-28 ország
- 2000-2014
- Termékcsoportosítás: Rauch (1999)
  - Homogén termékek
  - Referencia áru termékek
  - Differenciált termékek
  - Liberális és konzervatív csoportosítás

RTA index átlaga

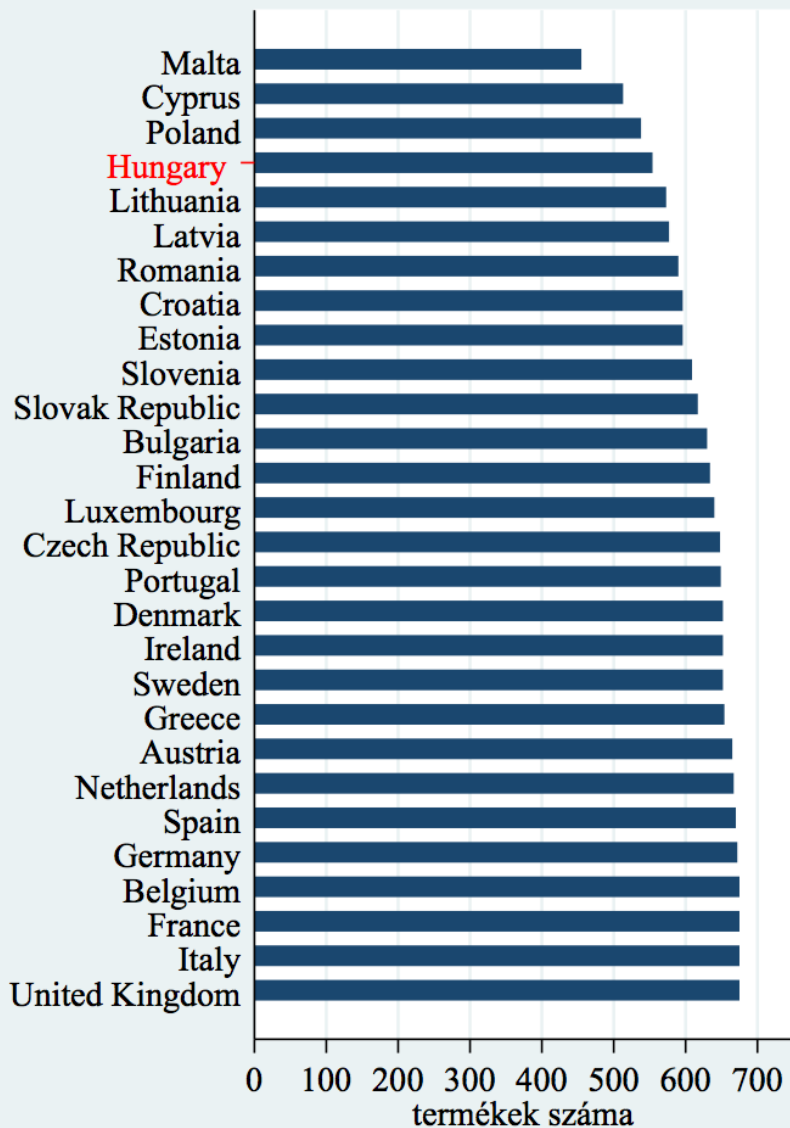

RTA index mediánja

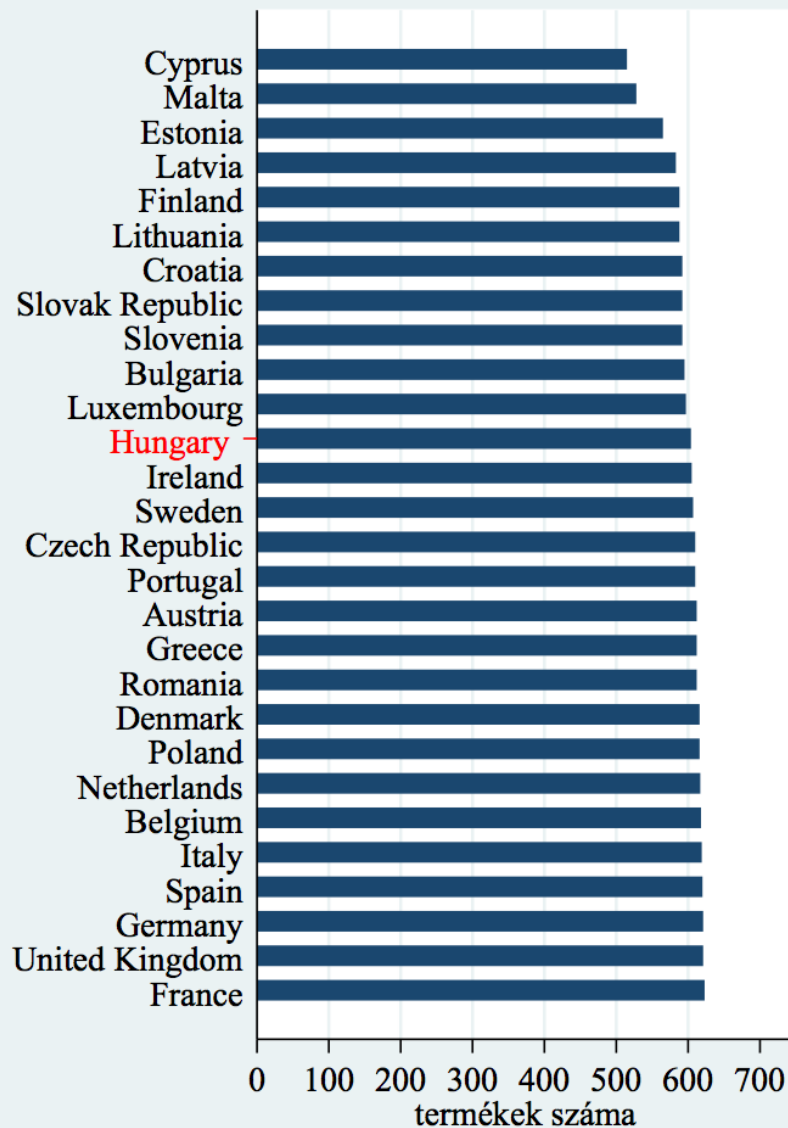

A termékek számának aránya ha $RTA > 0$

2000

2014

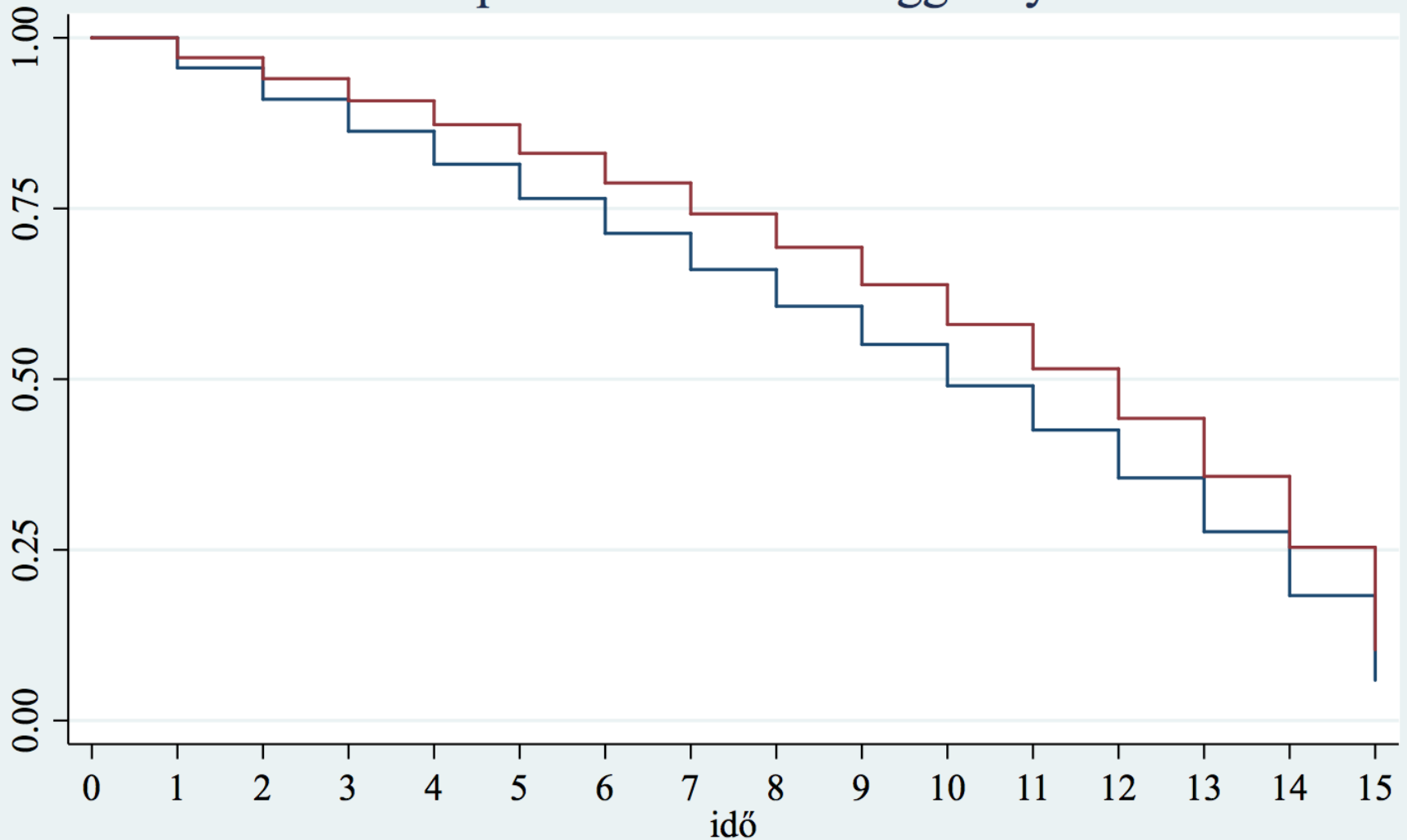

Leíró statisztika

	Hossz (év)		Száma
	átlag	medián	
összes	4.251	2	24050
egyedülálló	5.403	3	13453

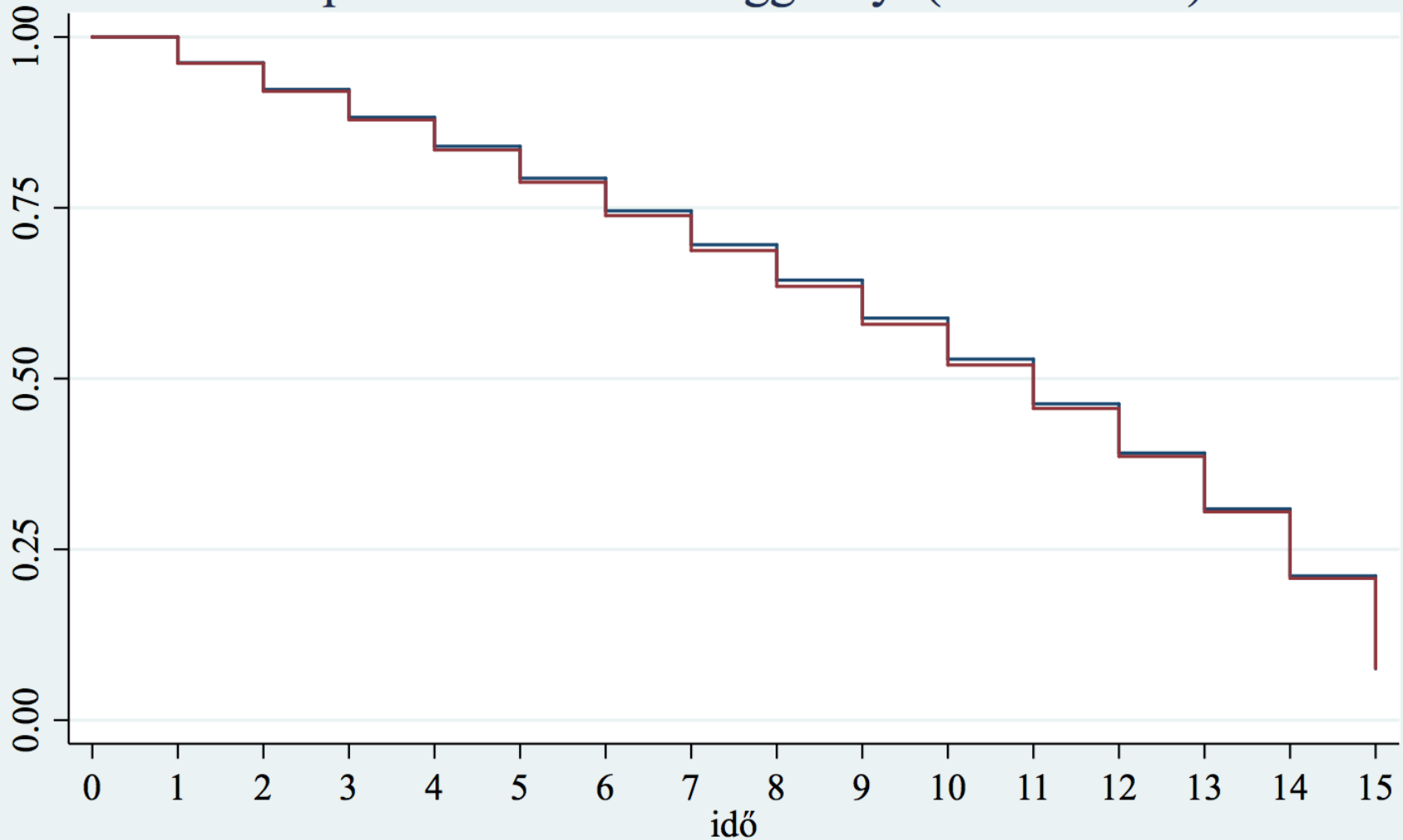

Kaplan-Meier túlélő függvény

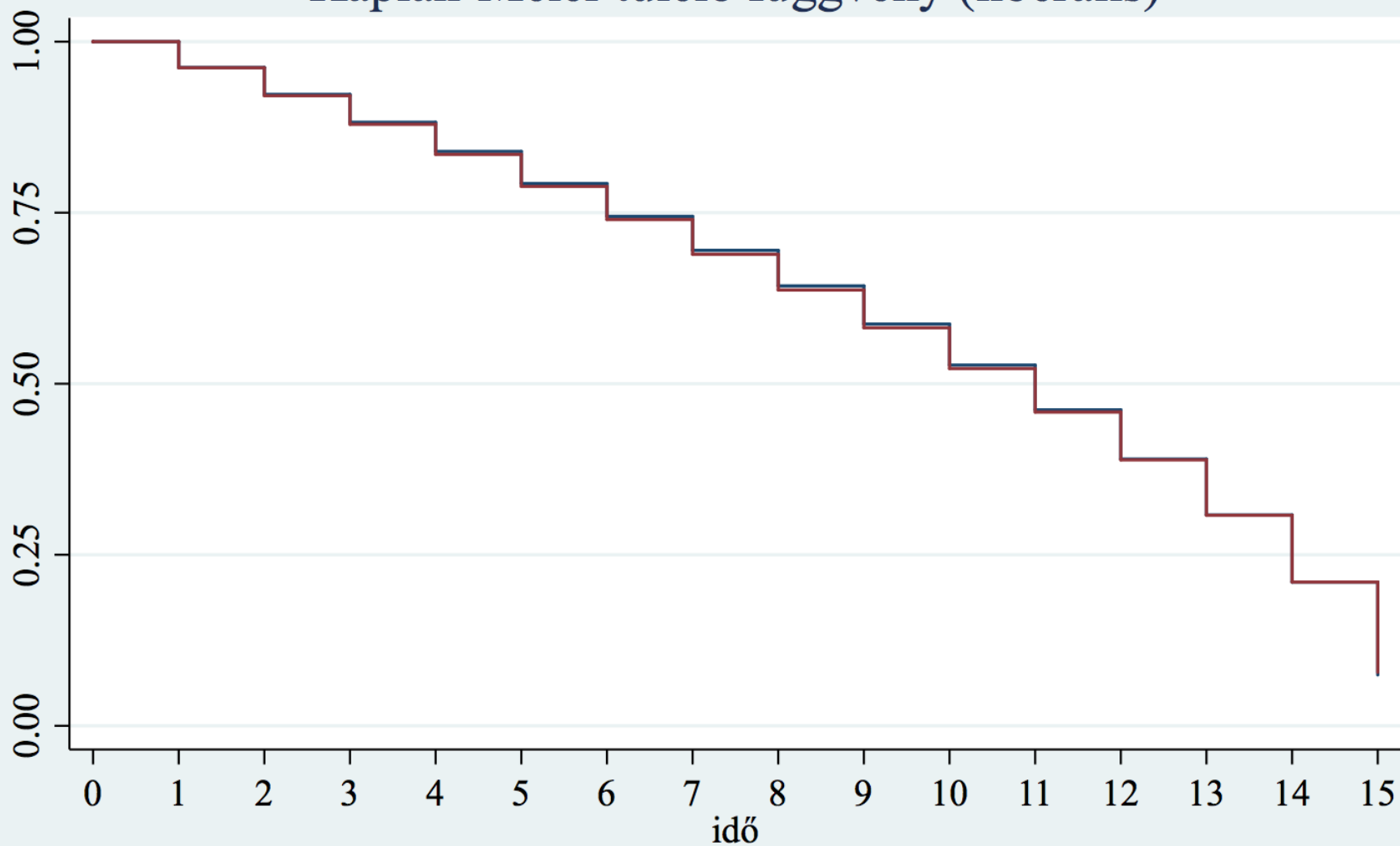
— Régi tagállam — Új tagállam

Kaplan-Meier túlélő függvény (konzervatív)

— nem differenciált termék   — differenciált termék

Kaplan-Meier túlélő függvény (liberális)

— nem differenciált termék — differenciált termék

Kezdeti RTA értékek

	1	2	3	4
Crisis	-0.129***	-0.129***	-0.124***	-0.124***
afterCrisis			-0.023***	-0.023***
Pdifferentiation(c)		0.000	0.000	
Pdifferentiation(l)	0.000			0.000
NMS	0.108***	0.108***	0.109***	0.109***
constant	0.131***	0.131***	0.131***	0.131***
R2	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005
N	215105	215105	215105	215105

RTA növekedés

	1	2
Duration	0.057**	0.057**
RTA _{t-1}	-0.164***	-0.164***
Crisis	-0.093***	-0.093***
afterCrisis	-0.076***	-0.076***
Pdifferentiation(c)	-0.022	
Pdifferentiation(l)		-0.035
NMS	0.126***	0.126***
constant	0.089***	0.091***
R ²	0.2190	0.2190
N	189950	189950

RTA tartósság

	1	2
Duration	-0.205***	-0.205***
RTA _{t-1}	-0.061***	-0.061***
Crisis	0.382***	0.382***
afterCrisis	-0.287***	-0.287***
Pdifferentiation(c)	-0.011	
Pdifferentiation(l)		-0.048*
NMS	-0.445***	-0.446***
constant	1.035***	1.044***
chi ²	9339.334	9345.195
N	198859	198859
rho	0.640	0.640

Következtetések

- Termékszinten a komparatív előnyök rövidéletűek
- A válságnak negatív hatása van a KE-kre
- A termékdifferenciáltság nem számít
- Az új tagállamok jobban teljesítettek, mint a régi tagállamok